

FISKERIDIREKTORATET

Rapport

Tilsynskampanje med brønnbåter 2018

Livet i havet - vårt felles ansvar

Rapport

Tilsynskampanje med brønnbåter 2018

Årstall
2019

Ansvarlig avdeling:
Region Midt

Emneord:
Brønnbåt, Rømming,
Risikovurdering,
Internkontroll, Tilsyn
Totalt antall sider:
14

Arkivsaksnummer:
18/1123

Dato utgitt:
5.august 2019

Saksansvarlig:
Didrik Vartdal

Sammendrag

Brønnbåter deltar i stadig flere arbeidsoperasjoner i akvakulturnæringen. Operasjonene brønnbåtene deltar i er ofte komplekse og risikofylte, og utføres i et samarbeid mellom flere aktører. Arbeidsfartøy, og særlig brønnbåter, har vært involvert i flere rømmingshendelser de siste årene. Noen av disse hendelsene har vist at ansvarsforhold ikke er tilstrekkelig avklart, og at krav til internkontroll ikke er oppfylt. Brønnbåtene er dermed en viktig aktør i det rømmingsforebyggende arbeidet.

På bakgrunn av dette var en av hovedprioriteringene for akvakulturtilsynet i 2018 å gjennomføre en tilsynskampanje mot brønnbåtnæringen. Målet med kampanjen var å kommunisere krav og forventninger til næringen gjennom dialog og tilsyn, og redusere antallet uønskede hendelser der brønnbåt er involvert. I kampanjeperioden ble det utarbeidet et faktaark som ble kommunisert ut til brønnbåtnæringen for å bevisstgjøre aktørene på hvilke krav som gjelder. I tillegg ble det ført tilsyn med 14 brønnbåtrederier, og 19 brønnbåter knyttet til disse rederiene. Tilsynet ble gjennomført som systemrevisjon og omfattet både observasjon av arbeidsoperasjon på brønnbåt, samt gjennomgang av selskapenes internkontrollsystem.

Erfaringene fra tilsynet viser at aktørene i stor grad oppfyller kravene i regelverket som var omfattet av det varslede tilsynet. Kampanjen viser likevel at det er en del avvik som gjelder risikovurderinger knyttet til forebygging av rømmingshendelser.

Rapport

Rapport etter brønnbåtkampanjen 2019

1. Bakgrunn	2
1.1. Innledning	2
1.2. Mål med tilsynskampanjen	3
1.3. Gjennomføring av tilsynet	3
1.4. Krav i regelverket	3
1.5. Erfaring fra tidligere hendelser	4
2. Gjennomføring	6
2.1. Oppstart, planlegging- og informasjonsfase	6
2.2. Gjennomføringsfasen	7
2.3. Oppfølgingsfase	8
3. Funn	8
4. Oppsummering av funn og konklusjon	11

1. Bakgrunn

1.1. Innledning

Brønnbåter deltar i stadig flere arbeidsoperasjoner knyttet til akvakulturproduksjon. Eksempler på arbeidsoperasjoner som brønnbåtene deltar i er håndtering av not, avlusning, levering, lossing, lasting og sortering/splitting av fisk. Disse operasjonene er ofte komplekse og risikofylte, samtidig som de utføres i et samarbeid mellom flere aktører. For å redusere risiko for uønskede hendelser i slike operasjoner er det viktig at ansvarsforhold og internkontroll (opplæring, risikovurderinger, m.m.) er tilfredsstillende avklart og definert mellom aktørene som deltar i operasjonen.

Arbeidsfartøy, og spesielt brønnbåter, har vært involvert i flere uønskede hendelser de siste årene. Fra 2006-2018 er det registrert 63 uønskede hendelser der brønnbåter har vært involvert. 54 av disse hendelsene medførte rømming av oppdrettsfisk. Oppfølging av de uønskede hendelsene har vist at arbeidsoperasjoner i noen tilfeller utføres uten at internkontroll (opplæring, risikovurdering, osv.) er tilstrekkelig gjennomført, og ansvarsforhold avklart.

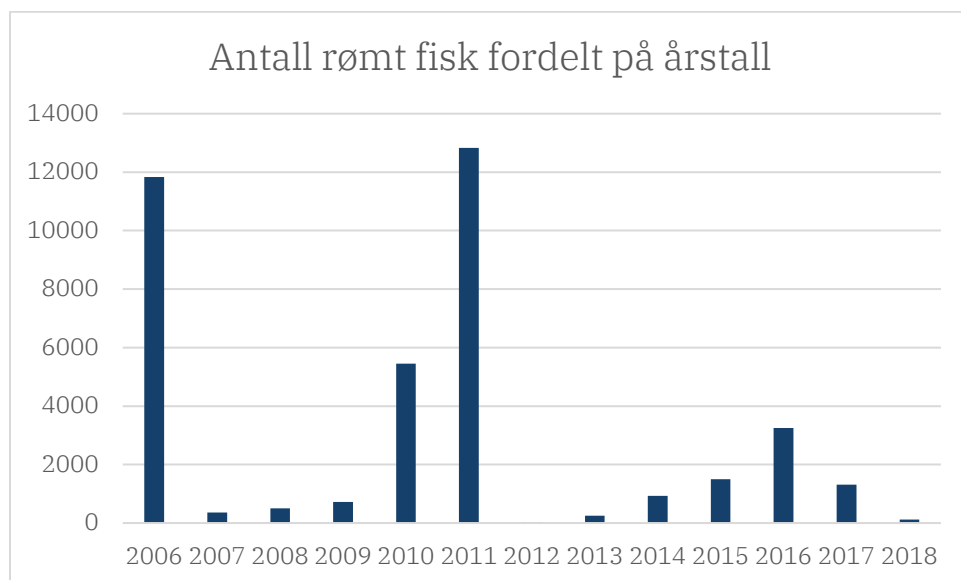

Fig. 1. Oversikt over antall rømt fisk fordelt på årstall

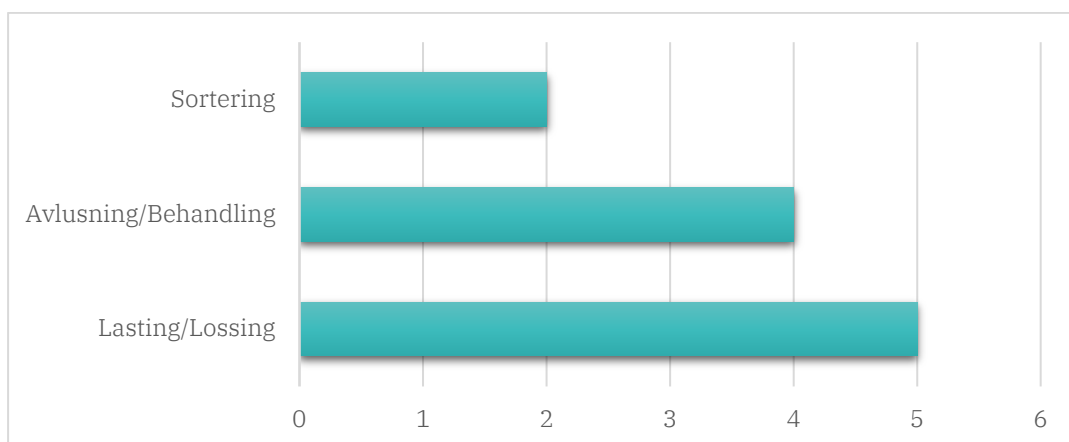

Fig. 2: Rømmingshendelser med brønnbåter som er registrert av Fiskeridirektoratet i 2016/2017.

På bakgrunn av dette gjennomførte Fiskeridirektoratet i 2018 en tilsynskampanje rettet mot brønnbåtneringen. Målet med tilsynet var å kommunisere ut tydelig krav og forventninger til næringen om forsvarlig drift gjennom dialog og tilsyn, og samtidig bidra i det rømmingsforebyggende arbeidet med å redusere antall uønskede hendelser der brønnbåter er involvert.

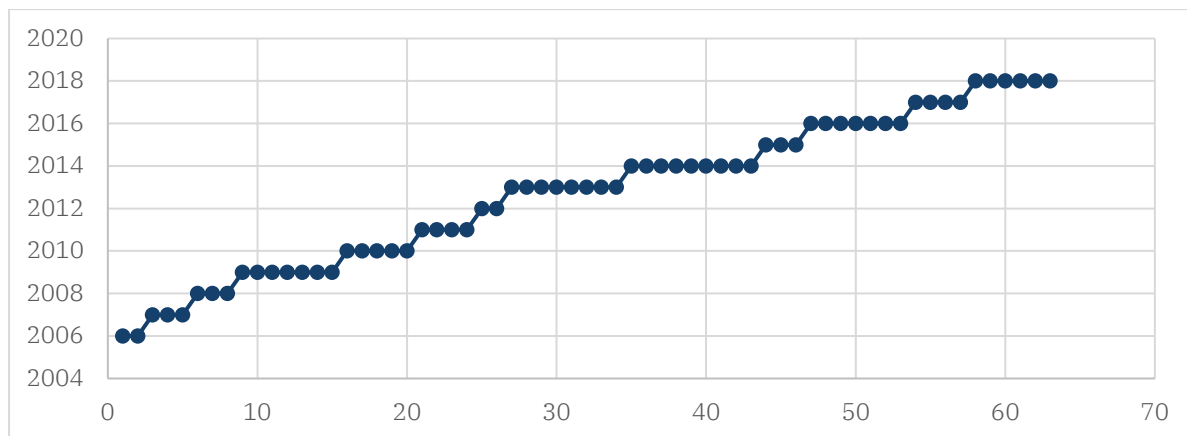

Fig. 3. Antall rømmingshendelser der brønnbåt har vært involvert (2006-2018)

1.2. Mål med tilsynskampanjen

Formålet med tilsynskampanjen var å:

- ✓ Å kommunisere ut krav og forventninger til næringen
- ✓ Å redusere antall uønskede hendelser der brønnbåter er involvert.

1.3. Gjennomføring av tilsynet

For å gjennomføre prioriteringen ble det satt ned en arbeidsgruppe under ledelse av Fiskeridirektoratet, region Midt. Region Midt ble utvalgt til å koordinere kampanjen ettersom tyngden av Norges brønnbåtredereier har hovedkontor i denne regionen. Arbeidsgruppen fikk i ansvar å utarbeide tilsynsmateriell, gjennomføre kampanjen og sammenstille resultater i etterkant.

Arbeidsgruppen fikk i oppdrag å gjennomføre en tilsynskampanje som inneholdt følgende faser:

1. Etablering av arbeidsgruppe
2. Ferdigstille faktaark, veiledere og sjekklister
3. Informere næringen
4. Pilottilsyn
5. Operativt tilsyn februar – november 2018
6. Evaluering

1.4. Krav i regelverket

Vare og tjenesteleverandører, herunder brønnbåter, har en selvstendig plikt til gjøre seg kjent med akvakulturregelverket som gjelder på deres område. Fiskeridirektoratet forventer at brønnbåtneringen har et fungerende internkontrollsystem som kartlegger og vurderer risiko for rømming i de ulike arbeidsoperasjonene, med tilhørende

risikoreduserende tiltak. Før operasjoner gjennomføres bør også ansvar og roller gjennomgå og tydeliggjøres mellom aktørene som deltar. Det forventes videre at alle som deltar har fått nødvendig opplæring. Sentrale bestemmelser som ble kommunisert og ført tilsyn med i kampanjeperioden var:

- **Akvakulturloven¹ § 12:** Bestemmelsen stiller krav til at vare- og tjenesteleverandører til akvakulturnæringen skal utføre sine oppdrag og tjenester på en miljømessig forsvarlig måte. I tillegg skal innretninger og utstyr være forsvarlig utformet, ha forsvarlige egenskaper og brukes med nødvendig aktsomhet.
- **Akvakulturloven § 22:** Stiller krav til at enhver som deltar i aktiviteter som omfattes av akvakulturloven skal ha nødvendig faglig kompetanse for slik aktivitet.
- **Forskrift om IK-akvakultur² §§ 4 og 5:** Brønnbåtvirksomheter plikter å innføre og utøve internkontroll (IK). IK-systemet skal kartlegge og vurdere risiko før rømming i de ulike arbeidsoperasjonene, med tilhørende risikoreduserende tiltak. Dette innebærer blant annet at før operasjoner gjennomføres bør ansvar og roller gjennomgå og tydeliggjøres mellom aktørene som deltar. Det forventes at alle som deltar har fått nødvendig opplæring.

For nærmere beskrivelse av regelverket vises det til faktaarket (vedlegg 1).

1.5. Erfaring fra tidligere hendelser

Brønnbåter har vært involvert i flere uønskede hendelser de siste årene. Oppfølging av disse rømmingshendelsene har vist at brønnbåter i noen av disse tilfellene ikke hadde innført eller utøvd tilstrekkelig internkontroll i henhold til forskrift om IK-akvakultur. Noen av funnene i disse rømmingshendelsene har vært at:

- Det ikke er utført risikovurderinger med særlig vekt på risikofylte operasjoner og risikoreduserende tiltak knyttet til rømming.
- Ansvarsforhold mellom oppdretter og vare- og tjenesteleverandør ikke er avklart.
- Det ikke er gitt tilstrekkelig opplæring.

På bakgrunn av disse erfaringene ble det i kampanjen lagt vekt på å informere selskapene om krav knyttet til disse punktene, og å undersøke om kravene var implementert hos aktørene.

---

¹ Lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven).

² Forskrift 19. mars 2004 nr. 537 om internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen (forskrift om IK-akvakultur)

Fig. 4. Bildet viser lastning av fisk til brønnbåt. Foto: Didrik Vartdal, Region Midt.

Erfaring fra tilsyn med tidligere hendelser har også vist til noen farer som er vesentlige, og som bør tas med i en risikokartlegging. Disse farene var:

- Dårlige værforhold og værforhold som endrer seg i løpet av arbeidsoperasjonen og driver brønnbåt inn i merd/anlegg.
- Åpning av feil ventiler og åpning av ventiler i feil rekkefølge som fører til at fisk blir pumpet på sjøen og ut på dekk
- Provisoriske/midlertidige system for vannavsiling, koblinger og overganger som svikter.
- Svakheter i rør/slanger og koblinger/overganger som fører til sprekk eller frakobling.
- Resterende fisk i laste-/losseslanger.
- Overtrykk i brønn som gjør at fisk pumpes ut av laste-/losseslanger.
- Mangelfull sikring av avløpsrenne/spygatt som gjør at fisk som havner på dekk går i sjø.
- Skade på haneføtter og fortøyningslinjer under manøvrering ved og mellom merder på anlegg.
- Not som kommer inn i thruster/sidepropell til brønnbåt pga. slakk not/sterk strøm.

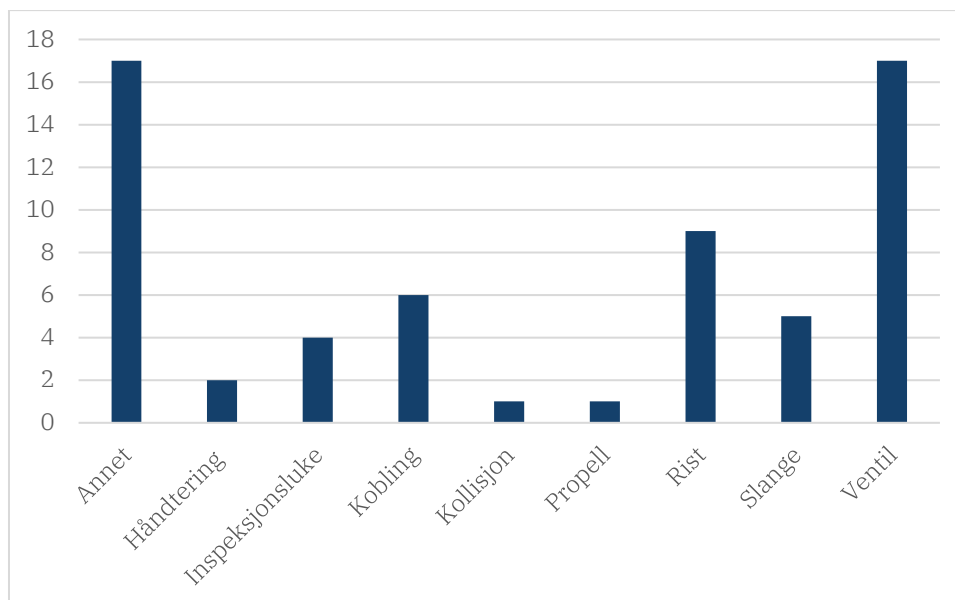

Fig. 5. Oversikt over årsaker som førte til uønskede hendelser der brønnbåter var involvert fra 2006-2018

2. Gjennomføring

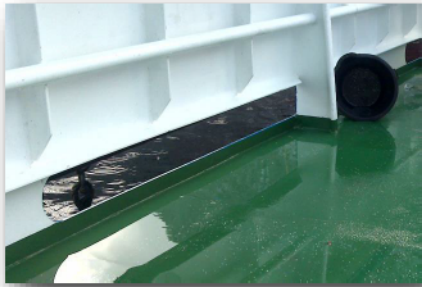
2.1. Opstart, planlegging- og informasjonsfase

I informasjonsfasen av kampanjen ble det utarbeidet et faktaark (vedlegg 1). Næringen bidro selv i utarbeidelsen av dette. Faktaarket var ment som en hjelp og veiledning til aktørene for vurdering av risiko, og iverksetting av forebyggende tiltak for å hindre rømming av fisk.

For å informere allmenheten om det kommende tilsynet mot brønnbåter ble det sendt ut en pressemelding med henvisning til faktaarket. I tillegg ble det sendt brev til alle kjente aktører i brønnbåtnæringen med faktaarket vedlagt. Målet med dette var å kommunisere ut våre krav og forventninger til næringen med tanke på rømming siden det i kampanjeperioden ikke ville bli anledning til å føre tilsyn med samtlige relevante aktører.

Faktaarket inneholdt informasjon om krav til oppfyllelse av gjeldende regelverk, i tillegg til eksempler på risikoområder hentet fra reelle hendelser. Det inneholdt også bildeeksempler med kjente farer og problemer fra reelle hendelser, gir veiledning om hvordan man kan forebygge uønskede hendelser ved hjelp av internkontroll, foreslå tiltak og barrierer som kan bidra til å redusere rømming og viste også til betydningen av å ha god beredskap.

<p>Pumpeslange som revnet og førte til at fisk havnet på dekk og i sjøen. (foto: Fiskeridirektoratet)</p>	
<p>Områder på dekk som ikke er sikret under arbeidsoperasjoner har i mange tilfeller ført til at fisk havner i sjøen. (foto: Fiskeridirektoratet)</p>	

Fig.6 Bildeeksempler hentetl fra faktaarket.

Faktaarket skulle også fungere som referanse for vårt eget tilsynsarbeid. I tillegg ble det utarbeidet planleggings- og oversiktsskjema for å holde oversikt over antallet brønnbåter og planlagte tilsyn. Dette ble gjort for å gi mulighet til å samkjøre flere tilsynsobjekt med tanke på selskapstilsyn. Det ble også ordnet med tilgang til sporing av fartøy i Barentswatch slik at alle regionene kunne få oversikt over brønnbåtaktiviteten innenfor sitt område.

Den enkelte region var ansvarlig for å identifisere og gjennomføre tilsyn mot brønnbåter innenfor sitt eget tilsynsområde. Hver region fikk også ansvaret for å velge ut et representativt antall brønnbåter fra både små og store rederi. Begrunnelsen for å legge gjennomføringen til regionalt nivå var å sikre to-instansbehandling i direktoratet, samt at det i etterkant av kampanjen er regionene selv som må fortsette tilsynsvirksomheten.

For å verifisere at tilsynsverktøyene var hensiktsmessig utformet, ble det i forkant av kampanjen gjennomført et pilottilsyn den 23.11.2017. Resultatet fra pilottilsynet viste at tilsynsverktøyene virket etter sin hensikt, og at det ikke var behov for å justere disse.

2.2. Gjennomføringsfasen

Tilsynet ble gjennomført i to deler ved (1) deltagelse på arbeidsoperasjon ute på en brønnbåt, og (2) internkontrollrevisjon med ledelse/ansvarlige i selskapet.

Hensikten med deltagelse på brønnbåt var å innhente erfaring og observasjoner som deretter skulle brukes videre i et systemrettet tilsyn med ledelsen i rederiet. I tillegg skulle deltagelsen verifisere at brønnbåtene utøver interkontroll i henhold til virksomhetens prosedyrer. Målet med dette var å hjelpe selskapene med å forbedre sitt internkontrollsystem og bidra til forebygging av uønskede hendelser.

Brønnbåtselskapene har ulik størrelse, og det ble derfor lagt vekt på å tilpasse tilsynet til størrelsen på brønnbåtselskapet.

Av de 41 registrerte brønnbåtrederiene i Norge i 2018, ble 14 besøkt, det vil si 34 prosent. Av de 93 registrerte brønnbåtene i 2018 ble totalt 17 besøkt, det vil si 18 prosent av flåten.

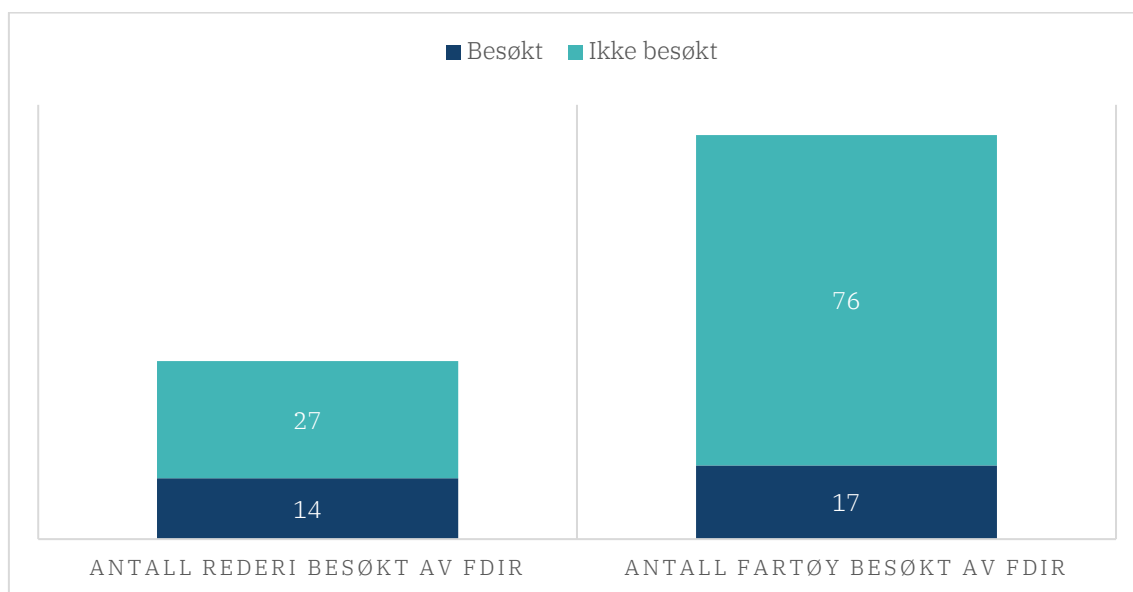

Fig. 7. Antall tilsyn under Brønnbåtkampanjen fordelt etter registrerte rederi og brønnbåter i Norge 2018.

2.3. Oppfølgingsfase

Funn som ble avdekket under kampanjen ble kategorisert som avvik³ eller forbedringspunkt⁴. Avvik og forbedringspunkt ble gitt til selskapet både under og etter deltagelse/besøk på brønnbåt, og etter IK-revisjon med selskapet. Alle avvik knyttet til tjenesteleverandører ble hjemlet forskrift om IK-akvakultur eller akvakulturloven. Det ble ikke ilagt reaksjoner i kampanjeperioden. Avvik i kampanjen blir imidlertid fulgt opp i etterkant kampanjeperioden, og her kan Fiskeridirektoratet ilegge reaksjoner som er nødvendige for å oppnå etterlevelse av regelverket.

3. Funn

Det ble gitt totalt 34 avvik og 25 forbedringspunkt i kampanjeperioden. Av totalt 14 selskap besøkt ble det gitt avvik og forbedringspunkt til i alt 11 selskap.

³ Observasjoner der vi påviser brudd på/manglende oppfylging av regelverket.

⁴ Funn som kan være forbedringspunkter for virksomheten, og som på sikt kan føre til brudd på akvakulturregelverket.

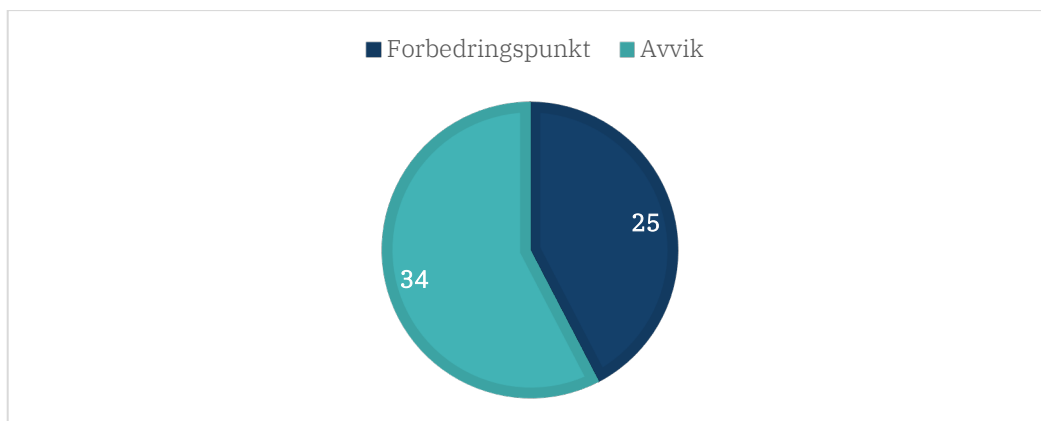

Fig. 8. Antall funn registret under Brønnbåtkampanjen 2018

Det totale antallet avvik (34) som ble gitt, kan man grovt sett dele i brudd på krav enten etter forskrift om IK-akvakultur, eller krav til vare og tjenesteprodusent i henhold til forsvarlig drift/aktsomhet (jf. akvakulturloven § 12). Enkelt forklart kan brudd på § 12 typisk være «funksjonsavvik» som manglende sikring egnet for å forhindre at fisk kan rømme, eller mangelfull beredskapsplan.

Avvik knyttet til mangelfull etterlevelse av IK-akvakultur var dominerende i kampanjen, og flest avvik ble det gitt på § 5 bokstav e) som omhandler risikovurdering og prosedyrer. Det ble ikke gitt avvik knyttet til plikt til interkontroll, jf. § i samme forskrift.

Det ble gitt total 25 forbedringspunkt under brønnbåtkampanjen (tabell 1). Antallet forbedringspunkt var jevnt fordelt mellom punkt som omhandler forskrift om IK-akvakultur. I den grad forbedringspunkt kan knyttes til brudd på forskrifter, ble det gitt flest anmerkninger knyttet til mangelfull beredskapsplan (hjemlet i akvakulturloven § 12 – krav til vare og tjenesteleverandører).

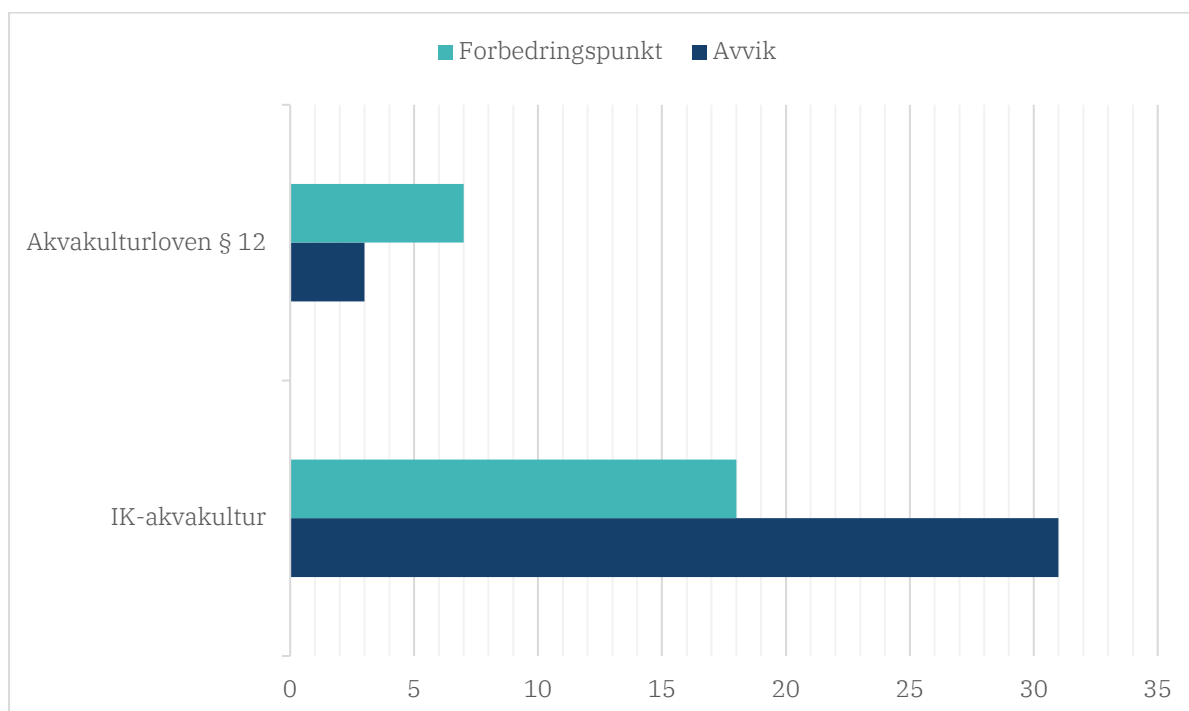

Fig. 9. Antall og type funn fordelt på lov og forskrift.

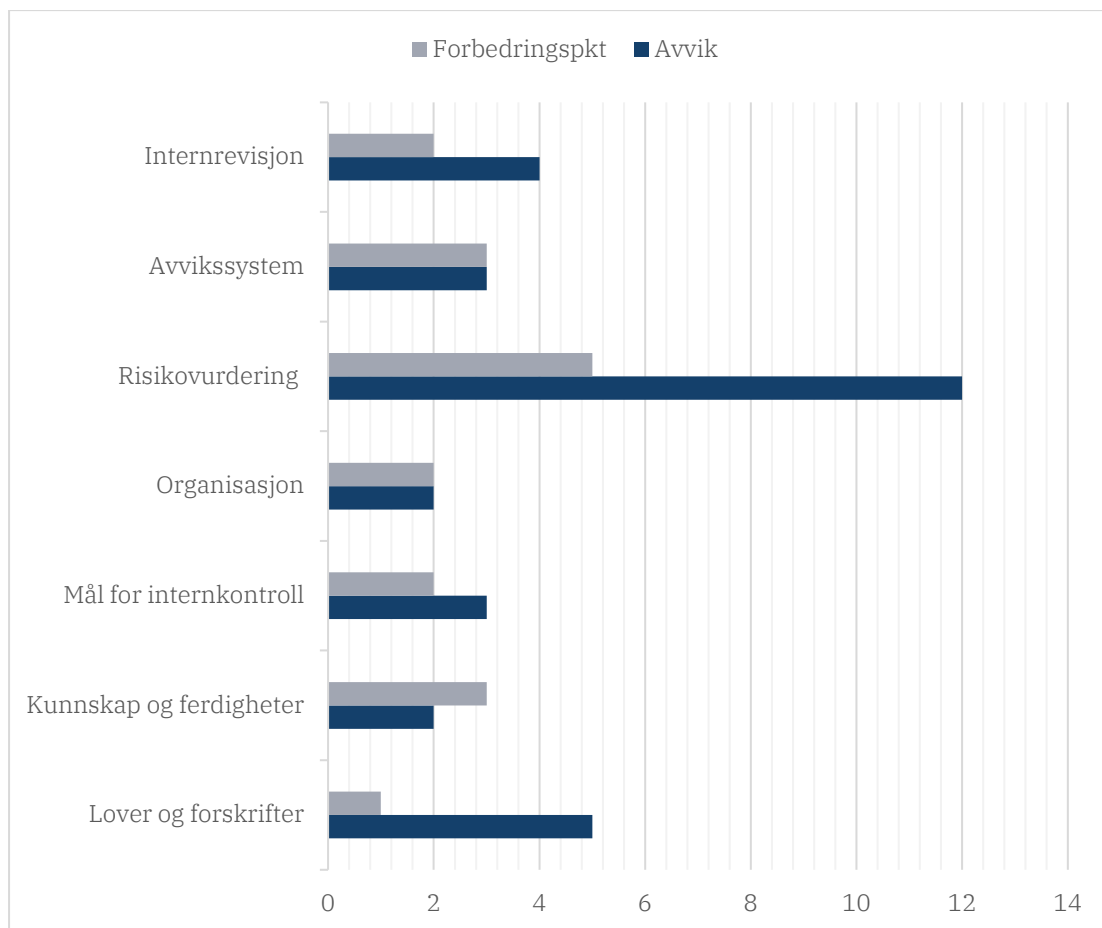

Fig 10. Antall og type funn fordelt på bestemmelser i forskrift om IK-Akvakultur § 5

Regelverk	Bestemmelse	Tema	Antall avvik	Forbedringspunkt
Akvakulturloven	§ 12		3	7
IK- akvakulturforskriften	§4	Plikt til internkontroll	0	0
	§ 5, 2. ledd a	Lover og forskrifter	5	1
	§ 5, 2. ledd b	Kunnskaper og ferdigheter i IK-akvakultur	2	3
	§ 5, 2. ledd c	Mål for internkontroll	3	2
	§ 5, 2. ledd d	Oversikt over organisasjon og ansvar	2	2
	§ 5, 2. ledd e	Risikovurdering	12	5
	§ 5, 2. ledd f	Avvikssystem	3	3
	§ 5, 2. ledd g	Internrevisjon	4	2
	§ 5, 3. ledd	Dokumentasjon av systemet	0	0
NYTEK-forskriften	§ 23		0	0
Totalt			34	25

Tabell 1. Oversikt over antall brudd og forbedringspunkt fordelt på bestemmelse.

4. Oppsummering av funn og konklusjon

Målene med kampanjen var å kommunisere ut krav i regelverket og forventninger til næringsaktørene, og redusere antallet uønskede hendelser der brønnbåter er involvert.

Kampanjen viser at næringen er kjent med det aktuelle akvakulturregelverket. Flertallet av brønnbåtselskapene som fikk tilsyn av Fiskeridirektoratet hadde også lest og gjennomgått faktaarket som ble sendt ut i forkant av gjennomføringen av kampanjen. Faktaarket hadde dermed nådd frem til de ansvarlige personene på brønnbåtene.

Funnene i kampanjen viser at de fleste selskapene hadde et internkontrollsystem på plass som kartla og vurderte risiko, med tilhørende risikoreducerende tiltak.

I forkant av tilsynet var det knyttet usikkerhet til om det ville være forskjeller mellom større og mindre rederi med hensyn til etterlevelse av kravene i forskrift om IK-akvakultur. Resultatene fra brønnbåtkampanjen gir ikke et entydig svar på dette siden antallet funn var delt forholdsvis likt mellom de selskapene som var omfattet av tilsynet. Kampanjen viste at samtlige av de mindre aktørene hadde leid inn ekstern hjelp for å kunne dokumentere internkontrollsystemet sitt. En forklaring på et slikt behov for ekstern bistand kan være at det finnes andre regelverk rettet mot brønnbåtnæringen som også inneholder krav om internkontroll, eller at de ikke har tilstrekkelig kompetanse eller kapasitet i egen organisasjon.

Ett av hovedfunnene fra kampanjen var knyttet til risikovurderinger av rømming. Funnene viser at mangelfull risikovurdering er det avviket som går igjen i tilsynssakene fra kampanjen. Selv om de fleste brønnbåtaktørene har gjennomført risikovurderinger, er de viktigste faremomentene knyttet til rømming ikke tilstrekkelig kartlagt. I de fleste tilfellene var rømming kun nevnt som ett punkt i risikovurderingen, og ikke som et mer helhetlig tema med flere risikoområder. Risikopunktet som var hyppigst nevnt av de selskapene som fikk tilsyn, var sikring av dekk. Dette alene vurderes ikke som tilstrekkelig til å dekke de krav som fremkommer av regelverket (forskrift om IK-akvakultur § 5 e).

Fiskeridirektoratet vil i etterkant av kampanjen følge opp at avvikene som ble konstatert i kampanjeperioden blir utbedret og lukket. Ettersom tilsynene nylig er avsluttet er det for tidlig å hente ut statistikk og gjøre en evaluering av om tilsynskampanjen har bidratt til å redusere antallet uønskede hendelser der brønnbåter er involvert.

FISKERIDIREKTORATET

Telefon: **55 23 80 00**

E-post: **postmottak@fiskedir.no**

Internett: **www.fiskerdir.no**

Livet i havet - vårt felles ansvar